

ČESKÉ PŘÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II.
ŽITNÁ UL. Č. 4b. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 Kč I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU. — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO Kč 4.

ROČNÍK XIV.

V PRAZE, V PROSINCI 1932.

ČÍSLO 10

Dr. FRANT. HLADKÝ, veř. notář v Skalici na Slovensku:

O pracích obecních a obvodních notářů v soukromoprávních věcech stran.

Instituce obecních a obvodních notářů na Slovensku a Podkarpatské Rusi jest založena na zák. čl. XI. z r. 1886 (§ 63 a následující), podmínky jejich kvalifikace upravuje zák. čl. XX./1900 (§ 3), služební řád obsahuje nařízení uherského ministerstva vnitra č. 126000/1902 (budu ho dále citovati jako nařízení I.).

V Československé republice byli obecní a obvodní notáři zestátněni zákonem č. 211/1920, který byl proveden nařízením vlády čís. 383/1920 pro Slovensko a čís. 71/1921 pro Podkarpatskou Rus.

O soukromých pracích notářů v právních věcech stran jednájí tyto předpisy:

§ 84 až 91 nařízení I., nařízení uherského ministerstva vnitra čís. 47300/1904 o statutární úpravě soukromých prací notářů (budu ho dále citovati jako nařízení II.), a § 13 zákona čís. 211/1920.

Pro celkové posouzení, zda notáři jsou oprávněni k výkonu soukromých prací, jest důležité ustanovení § 3 zák. čís. 211/1920, podle kterého jsou obecní a obvodní notáři podrobeni zákonu č. 15/1914 říšského zákona (služební pragmatice) a nařízením k němu vydaným.

Poněvadž § 33 citovaného zákona odstavec 1. praví výslovně, že úředník nesmí vedle svého úřadu provozovati žádného zaměstnání, které by mu překáželo v úplném a přesném vykonávání jeho služebních povinností, nebo které by vyvolávalo domněnky podjatosti ve vykonávání služby, jest třeba se domnívati, že tím jsou zrušeny všechny staré předpisy, na základě kterých notáři dosud svoje soukromé práce vykonávají, neboť, jak dále bude ukázáno, veškeré práce soukromé svou povahou nutně jim v úplném a přesném vykonávání služebních povinností překážejí a domněnky podjatosti ve vykonávání služby vyvolávají.

§ 13 zákona č. 211/1920 praví sice, že »nařízením bude stanoveno, pokud notáři mohou obstarávati k žádosti jednotlivých občanů určité výkony právních porad«. Nařízení toto však dodnes nebylo vydáno a citované ustanovení samo mluví pouze o právních poradách, tedy soukromé práce zřejmě omezuje na tyto výkony a míní patrně, jak jinak není ani možno, jen jednoduché informace v právních věcech, jaké potřebují občané v odlehlých místech jako, abych tak řekl, právníčkou »první pomoc«.

I kdybychom připustili, že ustanovením § 3 zák. čís. 211/1920 nebylo oprávnění notářů k soukromým pracem úplně zrušeno, dojdeme přece i na základě nařízení čís. I. a II. k úsudku, že vzhledem k dnešním právním předpisům jejich činnost *de iure*, nikoliv »*de facto*«, jest velmi omezena.

§ 84 nařízení I. praví:

Notáři mohou vykonávati soukromé práce jen nejsou-li jim překážkou v jejich úředních povinnostech.

§ 15 nařízení II. praví ještě přesněji:

Notář nesmí přijmouti pověření soukromou prací ve věcech, ve kterých nutně spolupůsobí mocí svého úřadu na úředním vyřízení věci.

Z toho, vzhledem na úřední činnost notářů ve věcech obecní přenesené působnosti (§ 1 nařízení I.), plyne:

1. notář nesmí sepisovati listiny o právních jednáních, jež jsou předmětem poplatků jakéhokoliv druhu, neboť mocí svého úřadu má vykonávati na žádost berních a finančních úřadů šetření a podávati zprávy;

2. nesmí sepisovati listiny o právních jednáních, které jsou předmětem obecní dávky z přírůstku hodnoty, neboť na území Slovenska ukládacím úřadem této dávky ve velkých i malých obcích jest starosta společně s obecním případně obvodním notářem (§ 52 zák. č. 329/1921);

3. nesmí sepisovati listiny ve věcech, ve kterých jsou zúčastněni jako účastníci právních jednání osoby nezletilé a nesvěprávné, poněvadž mocí svého úřadu na žádost poručenského neb opatrovnického soudu jest povinen konati šetření a podávati posudek;

4. nesmí sepisovati žádosti o vydání dědičného vysvědčení ve smyslu § 98 a násl. zák. čl. XVI/1894, neboť jest z úřadu povolán k sepsání úmrtního zápisu, k vydání vysvědčení o rodokmenu, případně k vydání jiných vysvědčení v této věci potřebných, a k šetřením o majetkové podstatě pozůstalostní pro poplatkové účely;

5. ve všech jmenovaných věcech nesmí ani sepisovati podání.

Všecko toto jest ovšem vylíčení právního stavu pouze *de iure*. *De facto* notáři ve všech uvedených věcech listiny a podání sepisují. Reklamou pro tuto jejich agendu jest jim právě jejich úřední postavení, kterého velmi mnozí využívají takto:

a) při sepisování úmrtních zápisů tam, kde pozůstalost se neprojeďnává *ex offio*, dávají účastníkům na ruku, že mohou jim sepsati žádost o dědičné vysvědčení (mnohdy hodně makavě);

b) ocenění předmětu právního jednání pro berní úřad vypadne různě podle toho, sepsal-li listinu notář, anebo někdo jiný. V prvním případě většinou ocenění jest příliš nízké, v případě druhém příliš vysoké;

c) podobně anebo ještě hůře, jest tomu při vyměřování dávků. Ve většině obcí vyměřuje fakticky notář dávku sám, protože starostové aneb zastupitelstvo v předpisech dávkových se nevyznají, a využívá tu právě svého postavení k neoprávněnému prospěchu svých klientů, aneb na krivdu těch, kteří jeho klienty nebyli.

Všechny tyto bolesti jsou dobře známy všem úřadům, jmenovitě úřadům finančním.

Připomínám, že finanční úřady se pokoušely již několikrát tyto soukromé práce obecních a obvodních notářů zastaviti, dosud však s neúspěchem.

Podobně bývalý poručenský úřad II. stolice (nynější krajský soud v Bratislavě) vydal výnos, kterým upozornil poručenské úřady I. stolice (nyní okresní soudy) na to, že notáři nejsou oprávněni sepsovati listiny a podání ve věcech poručenských a opatrovnických. (Prez. 365/28-26 sir.)

Toto upozornění zapadlo bez odezvy.

Činnost notářů v soukromých právních věcech třeba hodnotiti s tohoto hlediska:

a) s hlediska zájmů klientely;

b) s hlediska zájmů státu, jako zaměstnavatele notářů a jejich pomocných sil, a obcí, jako zaměstnavatelů pomocných sil, dodavatelů úředních místností, otopu, světla a kancelářských potřeb;

c) s hlediska státu a obcí, jako subjektů daně, poplatků a dávek.

ad a): Právníckého vzdělání nabývají notáři pravidelně na notářském kursu, nyní jednoročním. V tom vykládají se jim hlavně discipliny administrativní a pouze velmi zhuštěně též předměty judiciální.

Lze tedy nazvati jejich teoretickou průpravu pro jejich činnost soukromoprávní velmi slabou. Praktická průprava pak je zholo nedostatečná.

Kdežto k výkonu každého judiciálního povolání, jak soudcovského tak advokátního a veřejno-notářského, jest zapotřebí vedle teoretické průpravy několika let praxe kandidátské a nad to praktické zkoušky, obecní notáři bez předběžné praxe a praktické zkoušky počnou vykonávati svoji činnost soukromoprávní ihned zcela samostatně.

Následek toho jest, že jejich práce je nedokonalá a šablonovitá.

Své vědomosti shánějí dotazy u soudních úředníků a nejsou řídké případy, kdy vysílají strany do právních kanceláří k dotazům, jak tu neb onu věc třeba zaříditi, aby ji potom dle informací, daných stranám (když totiž strany byly slíbily, že informujícímu právníkovi se po dohodě mezi sebou dostaví), věc sami vykonali.

Listiny notáři spisované jsou z velké většiny simulovanými kupními smlouvami, ze kterých ztěžka se lze dopátrati pravého stavu věci.

Zvláště velmi často obcházejí mnozí notáři požadavek legalisace podpisu jednoduše tím způsobem, že uvedou jako cenu předmětu listiny částku 200 Kč anebo nižší, ačkoliv cena předmětu jest daleko vyšší.

Následek toho jest, že poměry notářskými listinami upravené bývají hodně sporné, a charakteristické jest pro to stanovisko slovenských advokátů:

Když totiž advokátské instituce slovenské měly se vysloviti o soukromých notářských pracích, byla většina advokátů toho náhledu, že pro advokáty jest lépe ponechati notářům toto oprávnění, poněvadž prý »čím více listin sepsají, tím více jest sporů«.

Tvrdí se, že pro klientelu jest notářská praxe výhodnější, poněvadž jest levnější.

I kdyby tomu tak bylo, byla by to láce pouze zdánlivá, poněvadž práce, jak bylo ukázáno, jest méně kvalitní.

Ve většině případů práce notářů levnější není, ba zjistil jsem i případy, kdy vybrali notáři jako svoji odměnu o hodně více, než jest odměna podle tarifu veřejno-notářského.

Připomenouti nutno k tomu ještě, že většina právních listin vyžaduje dnes legalisování podpisu, které si účastníci tak jako tak musí opatřiti v okresním městě, takže odpadá námitka, že by účastníci ušetřili notářskou prací tyto výlohy cestovní a ztrátu času.

Děje se ovšem skoro pravidelně, že notáři žádají za vyslání soudního úředníka k hromadné legalisaci jejich listin, a soudy jim to proti předpisu ochotně povolují.

Tím účastníci mnoho neušetří, poněvadž pravidelně soudnímu úředníku vedle předepsaného cestovního paušálu vyplácejí ještě zpropitné v různé formě.

ad b): Tu jest důležité upozorniti na to, že podle ustanovení nařízení I., již citovaného (§ 33), notáři mohou vykonávati své soukromé práce pouze, pokud jim to nepřekáží ve výkonu jejich úředních povinností, dále že podle nařízení II. notáři smějí používati obecních zaměstnanců k svým soukromým pracím pouze v čase, který těmto zaměstnancům zbude po výkonu jejich úředních prací.

V praxi jest však pozorovati, že tomu tak není.

Kdyby tyto předpisy měly býti dodržovány, mohli by notáři své soukromé práce vykonávati pouze tehdy, kdyby měli svou vlastní pomocnou sílu. Tomu tak ovšem nikde není. Neboť na příklad: Přístup do pozemkových knih jest u každého soudu jednacím rozvrhem pevně vymezen na takové hodiny dopolední případně odpolední, o kterých s určitostí lze tvrditi, že jak notář, tak obecní zaměstnanci v těchto hodinách jsou, anebo mají býti zaměstnání svojí prací úřední.

Stává se ovšem velmi zhusta, že notáři žádají o lustra z pozemkové knihy od listovních a tito že jim je na újmu své úřední práce velmi ochotně vydávají.

Stal se i ten případ, že obecní notář dal si od listovního opsati celou pozemkovou knihu své obce za odměnu, kterou listovní řádně vyúčtoval k tíži obecní pokladny, z které tento účet byl též zaplacen.

O mnohých notariátech lze říci, že pomocné pracovní síly, státem notářům přidělené a státem placené, jsou vlastně silami, které uvolňují notářův čas k výkonu jeho soukromých prací.

Podobně v obcích, které mají své vlastní pomocné síly, užívají četní notáři neoprávněně těchto sil v úředním čase k svým pracím.

Všeobecně lze říci krátce, že většina obecních a obvodních notářů vykonává své soukromé práce v úředním čase, v úřední místnosti, při úředním otopu a světle, s úředními silami a s úředními potřebami, vyjímaje sňad tiskopisy listin.

Toto hledisko třeba uplatňovati zvláště nyní, v době návrhu na úspory ve státní správě.

ad c): Jak bylo uvedeno již sub a), notářské listiny velkou většinou jsou simulovanými kupními smlouvami, ve kterých ocenění předmětu jest nepoměrně nízké.

Takoví notáři, kteří smlouvu sepsali, ve své úřední funkci ve zprávě pro berní úřad deklarovanou cenu potvrdí, a tak tato činnost těchto obecních a obvodních notářů způsobuje citelnou újmu pro stát při vybírání daně z obohacení, poplatků převodních i jiných poplatků z právních jednání, a podobně pro obec při vybírání dávky z přírůstku hodnoty.

Tuto zkušenost potvrdí slovenské finanční úřady.

V Skalici, dne 5. listopadu 1932.

Dr. FR. X. ŠALAMON, veřejný notář v Šamoríně:

Sriadme samostatný verejnotársky penzijný ústav!

§ 169. rakúskeho verejnotárskeho riadu na území Československej republiky ešte i dnes platného (zo dňa 25. júla roku 1871) a § 33 dňom 1. mája roku 1875 do účinnosti vstúpivšieho a zákonným článkom XXXV. z r. 1874 upraveného uhorského verejnotárskeho poriadku sa stará len o to, ako má byť práceneschopný verejný notár z úradu odstránený, aby jeho práceneschopnosť nebola na úkor úradných povinností.

Ani jeden verejnotársky riad sa nestará o to, čo je sa stane s práceneschopným verejným notárom, jeho vydržovaním, manželkou a rodinou. Ani jeden verejnotársky riad sa nestará o to, čo sa má stať s rodinou zomrelého verejného notára, s výchovou nezletilých.

Francúzsky verejnotársky riad s jeho »droit de présentation« (viď: Roulois 503, s. 1924) umožňuje verejnemu notárovi a jeho rodine, aby si mohol tak verejný notár, ako i jeho príslušníci po zaniknutí miesta zabezpečiť ich hmotnú podmienku existencie.

Z pomedzi novších riadov je to italský verejnotársky poriadok, ktorý už v § 45 zákona čís. 89. zo dňa 16. februára roku 1913 činil opatrenia ohľadom toho, že keď by bol verejný notár následkom ztráty zraku alebo sluchu, alebo následkom iných príčin v písme hatený, alebo keď zo svojich služobných rokov 40. rok už doplnil, minister spravdnosti určí na jeho návrh po vypočutí verejnotárskej komory koadjutora, ktorý vedie záležitosti kancelarie s práceneschopným verejným notárom spolu.

V iných však rieši otázku penzie Cassa nazionale del notariato. (Viď: Garette-Biancotti, str. 899 z r. 1924.)

Čo sa týka Nemecka, neposkytuje jednotný obraz ohľadom penzijného ústavu, pokiaľ sú v platnosti čisto verejné notariáty, pravotárske verejné notariáty a rôzne formy súdnych verejných notariátov. V Bavorsku, vo vlasti čisto verejných notariátov, sa stará o penziu verejných notárov, verejnotárskych pomocníkov, vdôv a sirôt zvláštny penzijný ústav, ktoré ústavy hradia svoje potreby z verejnotárskej pokladne. Dôchodok tejto pokladny pozostáva z dane výnosu pôdy (Grunderwerbsteuer), ďalej z poplatkov, prináležiacich za spravovanie poplatkovej a kolkovej inštitúcie, taktiež i zodpovedajúcich obnosov z poplatkov jednaní, atď. Z mesačných 600 zlatých Mariek prevyšujúcich poplatkov z jednaní sa má odviesť verejnotárskej pokladne 50—90%, ktorá vyplatí penziu verejných notá-

rov, po rôznych srážkach, dl'a penzijného zákona verejných úradníkov, služobným rokom zodpovedajúc vypočítaným obnosom. (Oberneck 1925, str. 121.) Tak podobne je i v Hessenu, kde zákon zo dňa 24. júna r. 1923 zabezpečuje verejným notárom práve takú penziu ako sudcom. Jeho finančný základ tvorí to, že dôchodok verejnotárskej kancelarie, s odpočítaním písneho a iných poplatkov, ktoré slúžia k úhrade výdavkov kancelarie, prináleží štátu a verejnemu notárovi spoločne. Štát rozdelí tento poplatok tým spôsobom, aby zostalo Rechtsanwaltsnotar-ovi 350 zlatých Mariek, len verejnemu notárovi 700 zlatých Mariek, zo zvyšku však, ktorý má byť odvodený do štátnej pokladne, má sa složiť 10 až 70 procentov.

Z tohoto je vidno, že tam, kde je čisto verejnotársky inštitút na západe, stalo sa zákonité postaranie na prípad práceneschopnosti alebo odumretia verejného notára, čo sa u nás však doteraz ešte nestalo. Takto sa môžu vyskytnúť také smutné prípady, ktoré sa na žiadosť pád nesrovnávajú s dôstojnosťou na vysokej mravnej a spoločenskej úrovni stojacieho verejnotárskeho sboru.

Našu zvláštnu pozornosť si zasluhuje rakúsky zákon číslo 317. zo dňa 28. októbra r. 1926, ktorý vo svojom § 51 upravuje poistenie verejných notárov na pád práceneschopnosti, staroby, odumretia, vo vykonávaní služby stihnutej nehody, mimo tohoto i na pád onemocnenia a nezamestnanosti a toto poistenie sa vzťahuje nie len na aktívnych verejných notárov a kandidátov, ale i na bývalých verejných notárov a kandidátov a na ich pozostalých, s poskytovaním renty. Penzijné poistenie je vo forme: invalidnej renty, starobnej renty a renty pozostalých. Invalidná renta pozostáva zo základnej renty (180 schillingov mesačne) a z prirážky, ktorá sa zvyšuje každým započítateľným mesiacom o 0.25 schillingov, maximálne sa však započítava 480 mesiacov.

A ako si stojíme my s penzijným poistením?

Zamestnanci československých verejnotárskych kancelarií sú dl'a rakúskeho zákona zo dňa 16. decembra r. 1906 od dňa 1. januára r. 1909, na slovenskom území však dl'a zákona zo dňa 21. decembra r. 1921 od dňa 1. januára r. 1922, verejnotárskimi kandidátmi a substitutami, ale dl'a bodu 2. § 1 zákona číslo 26. zo dňa 21. februára r. 1929 členmi všeobecného penzijného ústavu z moci zákona, kdežto československí verejní notári sami z moci zákona nie sú členmi žiadneho penzijného ústavu. Všeobecnosť záujmu sboru vyžaduje, aby boli verejní notári mocou zákona povinnými členmi jedného takového penzijného ústavu, ktorý by mohol poskytnúť verejnemu notárovi, pokiaľ jeho rodine na pád práceneschopnosti, nemoci alebo odumretia aspoň tú núdznu výživu.

Jazykový zákon č. 17/1926 prevádzajúce vládne nariadenie prehlasuje verejných notárov za orgánov republiky, a z tohoto vyplývajú im nakladá zvýšené záväzky a povinnosti. Zákonité upravenie hmotného osudu štátnych orgánov na pád nemoci, práceneschopnosti a odumretia je jednou neivážnejšou sociálnou povinnosťou jednej demokratickej republiky.

Pri úprave otázky by mohol prísť do úvahy zákon č. 148. z roku 1925 znejúci o: Poistení osôb samostatne hospodariacích pre prípad invalidity a stárí len ohľadom základných zásad, avšak pre nízkosť položiek a pre zvláštnu záujmu sboru, musely by byť tieto modifikované. Žiadúce by bolo síce, aby v istej miere i štát pri-